

Spijkstra enige visser op symposium 'Internationaal Perspectief op Aalbeheer'

Vissers tot nog toe de enige partij die in Nederland meetbaar bijdragen aan aalherstel

Jan-Willem Henfling

Dit stuk is eerder in Visserijnieuws gepubliceerd.

EDE - „Wij, de vissers, hebben al heel veel gedaan aan aalherstel. Dat heeft iedereen nu wel gehoord!” Dit was in het kort de conclusie van Jappie Spijkstra, de enige aanwezige palingvisser, na afloop van het symposium 'Internationaal Perspectief op Aalbeheer', vorige week donderdagmiddag in Ede. Het minisymposium werd georganiseerd door de stichtingen DUPAN en Good Fish Foundation. DUPAN vertegenwoordigt tachtig procent van de Nederlandse bedrijven die actief zijn in de vangst, teelt, verwerking en vermarkting van paling, begeleidt bedrijven bij de implementatie van de Europese Aalverordening uit 2007 en adviseert de overheid. De Good Fish Foundation is een afsplitsing van Stichting De Noordzee en bevordert de consumptie van duurzaam gevangen en gekweekte vis onder meer door het leveren van de onderbouwing voor de VISwijzer.

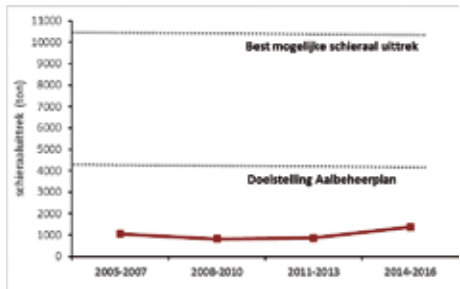
Het publiek bij het aalsymposium

Spijkstra's conclusie wordt gedeeld door verschillende sprekers, in het bijzonder Tessa van der Hammen (Wageningen Marine Research, WMR). Zij liet het publiek (Zie foto 1) overtuigend zien dat in Nederland de 'antropogene sterfte' van aal sinds het instellen van de Aalverordening bijna is gehalveerd en dat dit vooral te danken is aan een halvering van de visserijinspanning. Spijkstra lichtte zijn aandeel in de inspanning toe tijdens de afsluitende borrel: „Wij, van de Friese Bond, doen mee aan een experiment met quota in plaats van de gesloten periode uit de Aalverordening. Daarnaast hebben we vrijwillig gekozen voor een bovenwettelijke minimummaat van 35 cm in plaats van de officiële 28 cm uit de verordening.” Maar is de indrukwekkende inspanning van vissers voldoende voor herstel van de aalstand? Ziehier de kernvraag waarop dit symposium antwoord wilde geven.

Aal in historisch perspectief

Willem Dekker (hoogleraar Zweedse Landbouw Universiteit) beet de spits af met een overzicht van 150 jaar aalvisserij in Europa. Vooral na 1950 nam het bestand dramatisch af, niet door de visserij, maar vooral doordat glasaal de rivieren en meren van zijn oorspronkelijke verspreidingsgebied niet meer kan bereiken. Hij liet kaarten zien van Spanje, Zweden, Duitsland en Zwitserland met vangplaatsen van aal uit het midden van de negentiende eeuw tot begin van de twintigste. Slechts 10% van die wateren is ook nu nog toegankelijk voor trekkende glasaal. Het wekt dus geen verbazing dat de afname van de habitat voor de aal zijn weerslag vindt in een afname van het aantal schieralen dat naar zee trekt en zorgt voor nageslacht. Sedert 1980 is de hoeveelheid glasaal dat de Europese estuaria bereikt afgenomen tot nog maar enkele procenten van wat tot 1960 normaal was.

Dekker is kritisch over het beleid van de EU zoals dat tot uiting komt in de verordening,

Figuur 1: De schieraaluittrek in relatie tot de doelstelling van het aalbeheerplan (middelste stippellijn), de geschatte maximale uittrek (op basis van totale areaal aan biotoop voor aal) en het laagst gegeven wetenschappelijke advies. Bron: Gebaseerd op een figuur van Tessa van der Hammen. De onderste stippellijn is door de auteur van dit artikel toegevoegd.

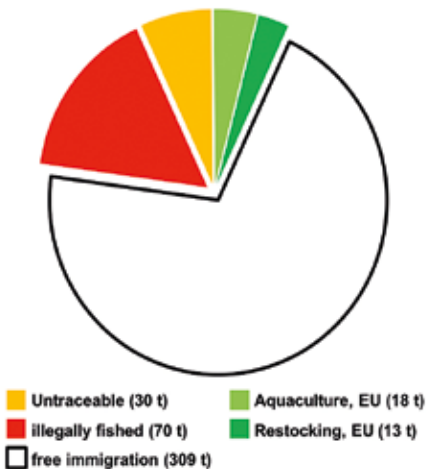
die geldt voor alle landen in de EU. Want het aalprobleem is in ieder land anders en vereist dus locatiegerichte prioriteiten. Bijvoorbeeld in Spanje wordt vooral op glasaal gevist in het voorjaar en bij ons op rode aal in de zomer. Hierdoor zal de aalverordening niet leiden tot snel herstel van de bestanden, maar moet je op minimaal 50 jaar rekenen voor het waarnemen van enig significant effect. Het uitzetten van glasaal en pootaal heeft tot nog toe niet geleid tot enige meetbare bijdrage aan de volwassen palingstand, aldus Dekker en deze conclusie werd even later grafisch onderbouwd door Van der Hammen.

De aalverordening

Tessa van der Hammen (WMR) behandelde de Europese Aalverordening uit 2007 en ging in op de tot nog toe behaalde resultaten. Doel van de verordening is het zodanig verminderen van antropogene sterfte (door visserij plus barrières voor migratie) dat minimaal 40% van de schieraal de zee bereikt. Nederland heeft deze verplichting ingevuld middels een gesloten seizoen (september tot december), sluiten van de

Tweede in serie symposia: kom ook naar de volgende in mei

Stichting DUPAN en de Good Fish Foundation organiseren vier minisymposia over feiten en fictie rondom paling. Het volgende symposium is in mei. Voorzitter en zelf palingroker/handelaar Alex Koelewijn had op het eerste symposium vorige week een stevige inbreng vanuit de beroepssector. Voor de discussie is het aan te bevelen dat Jappie Spijkstra en zijn vrouw Hilly (Zie foto) de volgende keer versterking krijgen van collega's uit de praktijk. Houd dus de DUPAN-website en Visserijnieuws in de gaten!

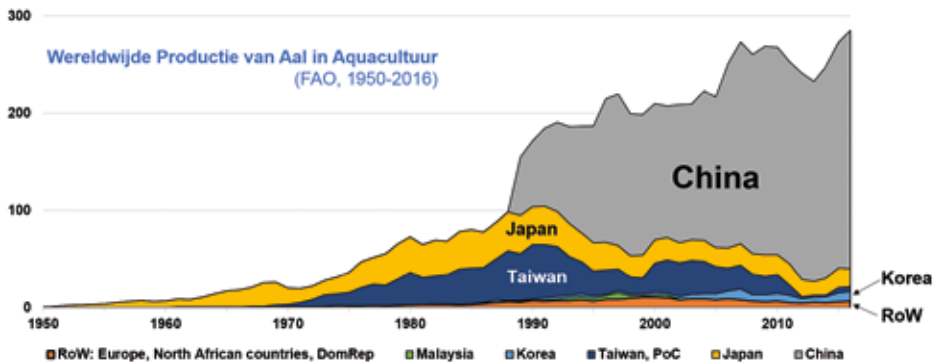

*Figuur 2: Onttrekking glasaal aan het bestand dat jaar na jaar op de kusten van Europa arriveert. De niet traceerbare 30 ton valt binnen het toegestane quotum voor consumptie, maar "verdwijnt". Naar schatting wordt 70 ton illegaal opgevisst. Deze 30 + 70 ton zijn de 100 ton die illegaal naar Azië worden geëxporteerd voor de aquacultuur aldaar. Dat is 30% van de hoeveelheid glasaal die beschikbaar is voor natuurlijke herbevolking van aalbiotopen.
Bron: Florian Stein*

visserij in de grote rivieren, oplossen van migratieknelpunten, uitzet van glas- en pootaal en over barrières brengen van schieraal. De beleidsmaatregelen worden elke drie jaar geëvalueerd door de WUR. Nu, ruim 10 jaar na implementatie van het programma, zijn we nog ver verwijderd van de doelstelling, want we zitten op nog maar een derde daarvan (Figuur 1).

'Verduurzaming visserij is een eitje, natuurlijk water is een veel grotere uitdaging', luidde de door Dekker geponeerde stelling voor de eerste paneldiscussie. Publiek en panelleden (naast de twee sprekers waren dat Christien Absil van Good Fish Foundation en Henk Offringa van LNV) vonden elkaar zonder veel discussie in de vaststelling dat Dekker gelijk heeft. Toegankelijk, schoon water is het grootste probleem en zal dit voorlopig ook blijven.

Spannender was de felle discussie tussen DUPAN-voorzitter Alex Koelewijn aan de ene kant en Dekker gesteund door Absil, over de grondslag waarop de 40% norm in het beleid is gebaseerd. Dekker (ofwel de Utopisten, om de term te gebruiken die Koelewijn bezigde), gaat uit van de aalstand in 1950 en lang daarvoor, toen veel watergebieden toegankelijk waren zonder barrières. Andere habitats uit die periode

Figuur 3: China is sedert 1990 verreweg de grootste aalproducent ter wereld (Europese aal is een belangrijk deel van die productie, maar het exacte aandeel is onbekend). Binnen Europa is Nederland de belangrijkste producent, maar op wereldschaal stelt dat niet veel voor. Bron: Florian Stein.

(zoals 90% van de watergebieden in Spanje) bestaan zelfs niet meer. Realisten gaan uit van het maximale bestand dat gedragen kan worden door de nu bestaande voor glasaal toegankelijke habitats. Alex Koelewijn benadrukte dat de situatie van voor 1960 niet meer bereikt zal worden en dus geen uitgangspunt mag zijn voor beleid. Pikant was de felle uitval van Dekker aan het adres van ICES, dat volgens hem structureel gefaald heeft de Europese Commissie een standaard advies te geven ter onderbouwing van het aalvisserijbeleid. Jaar na jaar wordt geadviseerd: 'All anthropogenic impacts as close to zero as possible', waardoor beleidsmakers zich vrij voelen om hun eigen politieke interpretatie te maken. Als de ICES-aalwerkgroep enige moeite zou doen de modellen te begrijpen en toe te passen die elders in de visserij (haring, schol) gangbaar zijn, zou (volgens Dekker), een degelijk advies gegeven kunnen worden, dat daadwerkelijk bijdraagt aan aalherstel en toch verantwoorde visserij mogelijk maakt.

Mag de paling nog als snack?

De afsluitende borrel was, als gebruikelijk, nuttig om nog enkele zaken helder te krijgen. Opmerkelijk was dat paling kennelijk zo duur betaald wordt dat deze niet als snackje werd voorgeschoteld na nota bene een aalsymposium. Een gemiste kans of de invloed van Good Fish Foundation? Ik ging in gesprek met Christien Absil, om duidelijk te krijgen of zij mij nu wel of niet een palinkje op een toastje gunt. Na lang trekken kwam het verlossende woord: „Als je zeker weet dat de paling komt van een visser of kweker die actief en effectief meewerkt aan het herstel van de palingstand, ja dan kan het.” Zo nam zij, op het einde van een nuttige middag, nog een ternederdrukkende morele last van mijn schouders. De volgende ochtend was het marktdag en ik ging me direct te buiten aan een portie gerookte paling bij Dirk Zijl. Zijn vader en grootvader stonden hier al toen ik nog naar de lagere school ging. Gedurende drie generaties hebben zij verantwoord gevangen paling aangeboden.

Tim Vriese (milieuadviesbureau ATKB)

Glasaalsmokkel

Na de koffiepauze besprak Florian Stein (Sustainable Eel Group) de illegale handel in voornamelijk glasaal naar China en andere Aziatische landen. Afgelopen jaren werd een bende zeer professionele glasaalhandelaren opgerold, die opereerde in Duitsland en Spanje en vooral exporteerde via Schiphol (Youtube, zoek: 'poaching glass eel'). Omdat detectiesystemen bij de douane afgesteld zijn op drugs en wapens gaan zakken water met glasaal ongemerkt in koffers aan boord. Andere partijen gaan als "small ornamental fish" in het vrachtruim. Het gaat naar schatting om tenminste 100 ton glasaal per jaar, terwijl volgens de verordening maar 30 ton beschikbaar is in heel Europa voor restocking en palingteelt. Totaal gaat daardoor bijna een kwart van de jaarlijkse recruitment naar Azië (Figuur 2). Europol schat dat de winst op deze illegale

handel 37 miljoen euro bedraagt en de opbrengst van de geproduceerde paling in China wel 3 miljard euro kan bedragen (Figuur 3). Conclusie: deze smokkel is op dit moment de grootste bedreiging bij het herstel van de Europese aalstand en zeer lucratief. Opmerkelijk is de bevinding van Stein dat de traceability binnen de EU een groot probleem is. Glasaal die legaal is gevangen in Frankrijk, kan legaal worden vervoerd naar een ander EU-land en vandaar illegaal geëxporteerd naar China.

Trek schieraal in beeld

Tim Vriese (Milieuadviesbureau ATKB) ging in op de migratie en de belemmeringen voor binnenkomende glasaal en uitgaande schieraal. Hij begon echter met het grote plaatje door samen te vatten wat nu bekend is over de trek van schieraal naar de Sargassozee met behulp van elektronische tracers. De migratiesnelheid van individuen

varieert enorm, van 3 tot bijna 50 km/dag, ze duiken overdag de diepte in (tot 600 m) en zwemmen 's-nachts aan de oppervlakte en ze gaan niet in een rechte lijn naar de Bermuda's. Vervolgens ging hij eerst in op de migratie van zout naar zoet (glasaal). Op de kaart uit 2009 die hij toonde staan meer barrières dan habitat, maar de plannen tot 2029 laten vrijwel geen knelpunten meer zien. Nu al zijn 1.200 barrières opgeheven en vermindert de sterfte (Figuur 4).

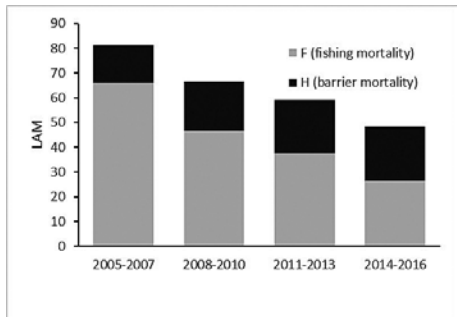
Migratie van zoet naar zout betreft natuurlijk de schieraal. Daarbij is vooral van belang dat palingen niet worden beschadigd door pompen (heten die gemaal, omdat ze gehakt van vissen maken?). Onderzoek leert dat pompen zeer verschillen in de mate waarmee ze vis beschadigen. Nieuwe ontwerpen worden ontwikkeld voor 'visvriendelijke pompen en turbines', en die worden ingepast als bestaande installaties worden vervangen. De conclusie van Vriese, samengevat in een stelling ter discussie: 'Er gebeurt op alle fronten voldoende om er voor te zorgen dat het aalbestand kan herstellen. Er is alleen veel tijd nodig.'

Verontrustend

In de afsluitende paneldiscussie werden de twee sprekers aangevuld door Andrew Kerr (SEG) en Martijn Schiphouwer (RAVON). Kerr is opgetogen over het recente succes

Jappie Spijkstra en zijn vrouw Hilly

Figuur 4: Visserijsterfte uitgedrukt als %LAM, een relatieve maat, voor de vier monitorperiodes. Sedert instellen van Aalherstelplan in 2007 is de visserijsterfte gehalveerd en de barrièresterfte eerder toe- dan afgenomen. Ter vergelijking: de visserijsterfte van 25 LAM in 2016 komt overeen met ongeveer de 300 ton gerapporteerd in dat jaar door LNV (CVO Report 18.005 van WUR).

Bron: Tessa van der Hammen

van de douane in Spanje en Duitsland bij het opsporen van illegale glasaalhandel. De douane en andere diensten leren snel en de straffen in Duitsland zijn fors. Stein voegt toe: „Hoopgevend is dat China meer geneigd lijkt te zijn zich aan internationale verdragen (betreffende handel in beschermde dieren) te houden, maar dit alles gaat wel vele jaren kosten voordat het iets oplevert“. De verontrustende conclusie van enkele vragen aan Stein werd geformuleerd door Schiphouwer: „Het moeten wel professionele vissers en handelaars zijn die het stropen organiseren, want je kunt niet zomaar zulke hoeveelheden levend naar China sturen.“ Helaas kon Vriese in de discussie niet duidelijk maken dat alle inspanningen om barrières op te heffen tot nog toe geen meetbaar effect hadden op de glasaal intrek, of de schieraal uit-trek. We zullen 10 jaar moeten wachten op een mogelijke bijdrage van deze kostbare kunstwerken.

Samenvatting

Helaas deed de dagvoorzitter geen poging een samenvattende visie te ontwikkelen op de bevindingen van deze dag en onderstaande conclusies zijn dus geheel voor verantwoordelijkheid van de auteur.

1. Vaak ontbreekt het betrokkenen (niet alleen beleidsmakers en politici maar zelfs ook adviserende wetenschappers) aan voldoende kennis van de aal om effectief beleid te kunnen ontwerpen en implementeren.
2. ICES adviezen zijn vaak beneden de maat en dragen daardoor niet bij aan een effectieve implementatie van de Europese Aalverordening en de nationale Aalherstelplannen.
3. Vissers en visserijorganisaties hebben tot nu toe in Nederland de sleutelrol gevoerd in het beheer van de palingstand. Andere partijen hebben wellicht ook grote inspanningen geleverd, maar dat heeft niet of nauwelijks meetbaar bijgedragen aan het aalbeheer.
4. Nederland is goed op weg om belemmeringen voor trekvisserij op te ruimen, maar de genomen maatregelen hebben tot nu toe geen meetbare bijdrage geleverd aan de uittrek van schieraal naar zee.
5. Stroperij en illegale export van glasaal naar Azië is een zeer grote, zo niet de grootste, bedreiging voor aal herstel in Europa.
6. Traceerbaarheid binnen de gemeenschappelijke markt is essentieel om illegale export van glasaal uit te bannen.
7. Uitzetten (restocking) van glas- en poot aal zijn tijdelijke maatregelen die noodzakelijk blijven zolang paling niet vrij kan migreren tussen de geschikte biotopen. De bijdrage aan de aalstand blijkt helaas niet uit de gemeten resultaten.
8. Meetbare effecten van alle maatregelen om uittrek van schieraal te bevorderen zullen pas na meer dan 10 jaar kunnen worden waargenomen.
9. Het Nederlandse streefbeeld 4.000 ton uitrekkende schieraal is een politieke beslissing, de "gulden middenweg" tussen verschillende wetenschappelijke adviezen die werden gegeven. Nederland voldoet op dit moment bijna aan de laagste geadviseerde norm voor uittrek, maar is nog lang niet op een derde van de officiële norm.